

Лавренко Дар'я Олександрівна
викладач кафедри
загальноправових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВОТВОРЧОЇ ТЕХНІКИ ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

В останні роки гостро постає питання, щодо розвитку нормотворчої діяльності, а саме постають невирішені питання, щодо застосування юридично-технічної досконалості нормативно-правові акти. Для того щоб відбулося вдосконалення, потрібен налагоджений механізм нормотворчої та правотворчої техніки. Від цього значною мірою залежать ефективність законодавства в цілому, правильне розуміння, законне й обґрунтоване застосування нормативних правових актів, їх належний облік та систематизація. Нажаль, доводиться констатувати, що сьогодні значна частина чинних нормативних правових актів в Україні є неякісною з огляду на нормотворчу та правотворчу техніку. Невдале формулювання або неточне вживання термінів, допущення суперечливих положень у законодавстві, некоректні посилання породжують зволікання, помилки й непорозуміння в юридичній практиці, заважають ефективному реформуванню всіх сфер державного і громадського життя, роблять неможливим удосконалення правової системи України.

Найважливішим видом юридичної техніки є правотворча техніка. Правотворча техніка – це сукупність засобів та прийомів створення (об'єктивації) зміни, припинення та систематизації нормативно-правових приписів. Вона включає два взаємопов'язаних процеси — процес створення правових актів, та — систематизації нормативно-правових актів. До юридичної техніки, зокрема, належать: офіційна законодавча термінологія, законодавчі конструкції (ідеальні моделі регулювання, схеми правовідносин та інших юридичних явищ, за допомогою яких законодавець створює нормативно-правові приписи), законодавчі презумпції, юридичні фікції, юридична стилістика (спеціально вироблені для складання законодавчих актів мовні засоби виразу велінь законодавця), засоби офіційного документального оформлення закону (способи його побудови, реквізити тощо). Вказані та інші засоби і прийоми юридичної правотворчої техніки мають на меті забезпечення, насамперед, точність і визначеність норм права, наукових відносин, правомірних інтересів. По-друге, вони спрямовані на досягнення доступності й ефективності законодавчих актів. Усі ці питання мали б бути відображені у законах України «Про нормотворчу діяльність» та «Про єдиний класифікатор нормативно-правових актів», проекти яких за різною назвою вже досить довгий час узгоджуються в інстанціях. Поняття «правотворча техніка» є спорідненим поняттю «юридична техніка». Воно містить у собі методики роботи над текстами усіх нормативно-правових актів, прийоми найдосконалішого викладу думки нормотворця у статтях (пунктах) юридичних актів, вибір доцільної структури кожного з них, термінологію та мову, способи оформлення змін, повного або часткового скасування, об'єднання нормативно-правових актів тощо.

Правотворча техніка забезпечує юридичну досконалість нормативних документів. Додержання вимог правотворчої чи юридичної техніки (як двох основних термінологічних понять), які є системними, заснованими на практиці правотворчості і теоретично обґрунтованих принципів і правил (прийомів) підготовки проектів нормативно-правових актів, — обов'язкова передумова високої якості законів та підзаконних актів, їх повноти та узгодженості.

Правила правотворчої техніки вельми численні і різноманітні. Застосування цих правил має бути комплексним і може бути позитивним лише за умови врахування усіх можливих обставин, конкретної ситуації, що викликають необхідність розробки і прийняття того чи іншого нормативно-правового акта, специфіки предмета регулювання [1].

Для ефективності регулювання суспільних відносин повинні чітко працювати нормативні правові приписи. Для цього існує юридична типізація, на яку покладено вираження основного змісту нормативних актів, та головною перевагою є використання логічних та спеціально-юридичних засобів, які і узагальнюють зміст нормативно-правових актів. До таких засобів належать: поняття (як правові, так і неправові) та операції з ними, презумпція (припущення про те, що ймовірний факт має місце в усіх випадках), фікція (визнання неіснуючого в реальності існуючим чи заперечення існуючого), прийоми формулювання нормативних правових приписів (абстрактний і казуїстичний), переліку, цифрового вираження, правовий символ (штучний знак, який застосовується в порядку, встановленому

нормативним актом, служить для закріплення і вираження юридичного змісту); зразки документів (спеціалізована форма викладення приписів, що регламентують порядок письмового посвідчення юридично значимих фактів і подій [2].

Важливого значення у правотворчому процесі має стилістика – наука про найбільш доцільне використання мовних засобів. Мова нормативних правових актів є частиною юридичної мови, яка становить собою соціально й історично обумовлену систему засобів, способів і правил словесного вираження понять і категорій, вироблених і застосованих з метою юридичного регулювання поведінки суб'єктів суспільних відносин. У сфері нормопроекування мова виконує дві взаємопов'язані функції щодо права – відображає потребу нормативного врегулювання суспільних відносин і доводить її до відома учасників правовідносин [3].

Найсуттєвішим у характеристиці мови нормативного правового акта є те, що їй властиві всі особливості офіційно-ділового стилю словесного викладення. З останнього випливають такі її специфічні риси, як офіційність, документальність, експресивна нейтральність, неупередженість, безособовість. До суттєвих вимог щодо мови нормативних правових актів належать ясність, точність та стислість. Вдосконаленню законодавства України сприяє також правильне використання основних мовних засобів (граматичних речень, слів, юридичних фразеологізмів та аббревіатур). Особлива увага повинна приділятися граматичним реченням і словам. У вдосконаленні законодавства України особливого значення набуває правильне використання аббревіатур, скорочень, технічних термінів. Підзаконні нормативні правові акти не можуть змінювати значення термінів, використаних в законі; для викладу їх змісту часто використовуються речення більш складної конструкції. [4].

Важливою умовою удосконалення законодавства є дотримання основних правил, що стосуються порядку викладення нормативного правового матеріалу: від загального до конкретного; розвиток змісту повинен відповідати розвитку відносин, що регулюються; спочатку викладаються регулятивні приписи, а потім ті, що встановлюють відповідальність та процедуру і т.д [6]. Структурування нормативного правового акта (поділ і поєднання його нормативних приписів і забезпечення його необхідними реквізитами) впливає на зрозумілість та легкість у користуванні його приписами. Тільки дотримавшись всіх вище зазначених умов можна створити досконалу законодавчу систему, яка буде сприяти ефективному правовому регулюванню суспільних відносин [5].

Вдосконалення юридичної техніки варто розглядати не тільки в напрямку розроблення нових прийомів, методів й правил для створення правозастосовних та нормативних документів, а також в напрямку підвищення фахової кваліфікації законотворців й інших уповноважених суб'єктів. Інакше кажучи, неможливо удосконалити засоби та правила юридичної техніки без компетентного суб'єктного складу, який зможе не тільки застосовувати вже наявні доктринальні положення, а безпосередньо вносити новачі в регулювання даного питання.

Таким чином, поєднання потенціалу юридичної техніки, компетентності законотворців, та принципів правотворення, забезпечуватиме діяльність зі зміни чинних нормативно-правових актів та створення нових, систематичною та конструктивною обґрунтованістю правових перетворень. Такі підходи будуть виступати як способи запобігання розширення кількості юридичних помилок, оптимізації етапів законодавчої діяльності, систематизації й методології дій та операцій, що виконуються, і в кінцевому результаті забезпечуватиме високі показники якості законів та різного роду нормативних документів, а також сприятиме досягненню конструктивних завдань держави.

1. Дзейко Ж.О. Європейська філософсько-правова думка та проблеми законодавчої техніки (XIX – початок XX ст.). *Бюлетень міністерства юстиції України*. 2005. № 11 (49). С. 12-25.

2. Муромцев Г. И. Юридическая техника (некоторые теоретические аспекты). *Правоведение*. 2000. №1. С. 9.

3. Морозова Л.А. Юридическая техника (обзор материалов научно-методического семинара) . 2000. №11. С. 38-39.

4. Шутак І. Д. Юридична техніка : навч. посіб. для вищих навч. закл. / І. Д. Шутак, І. І. Онищук. Івано-Франківськ, 2013. 496 с.

5. Кашанина Т. В. Юридическая техника: учебник / Москва: Норма-Инфра-М, 2011. 496 с.

6. Шутак І. Д., Онищук І. І., Легін Л. М. Юридична техніка в схемах і таблицях: курс лекцій / Івано-Франківськ: Лабораторія акад. досліджень правового регулювання та юридичної техніки. Дрогобич : Коло, 2016. 234 с.